

**“XALQ TABOBATI: TARIXI, YUTUQLAR,
ISTIQBOLLAR”**

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani materiallari
to‘plami

28 aprel 2023-yil

Toshkent sh., O‘zbekiston

Сборник материалов Международной научно-
практической конференции

**«НАРОДНАЯ МЕДИЦИНА: ИСТОРИЯ,
ДОСТИЖЕНИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ»»**

28 апреля 2023 года

г. Ташкент, Узбекистан

Collection of materials of the International scientific and
practical conference

**"TRADITIONAL MEDICINE: HISTORY,
ACHIEVEMENTS, PROSPECTS"**

28 April 2023

Tashkent, Uzbekistan

Ташкентская медицинская академия // Сборник материалов Международной научно-практической конференции «НАРОДНАЯ МЕДИЦИНА: ИСТОРИЯ, ДОСТИЖЕНИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ» Сборник материалов конференции // ООО "TIBVIYOT NASHRIYOTI MATVAA UYI" - 2023 - 112 стр.

Главный редактор	Шадманов А.К., ректор Ташкентской медицинской академии, профессор, д.м.н.
Заместитель главного редактора	Азизова Ф.Л., проректор по науке и инновациям Ташкентской медицинской академии, профессор, д.м.н.
Ответственный секретарь	Высогорцева О.Н., доцент кафедры реабилитологии, народной медицины и физической культуры, к.м.н.
Редколлегия:	Собирова Г.Н., профессор кафедры реабилитологии, народной медицины и физической культуры, д.м.н. Жумаева Г.А., доцент кафедры реабилитологии, народной медицины и физической культуры, к.м.н.

СОДЕРЖАНИЕ	
<i>A'zamjonov A.A., Abdurasulova M. B., Xasanova M.I., Raximova X. A. GEPATITNI DAVOLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUV</i>	2
<i>Abilov O'rol HAMSHIRA VA MA'NAVIYAT</i>	2
<i>Ahmedova D.Sh., Toxtamuratova Z.Sh., Rayimberdiyev E.D OLIY O'QUV MUASSASALARIDAGI TALABALARNI SOG'LOM TURMUSH TARZIGA RIOYA QILISHI BO'YICHA SO'ROVNOMA TAHLILLARI</i>	4
<i>Allayeva M.J., Achilov .D.D. DIABETNING DITIZON MODELIDA UMUMIY LIPIDLAR DARAJASINI O'SIMLIGI EKSTRAKTINING GIPOLIPIDIMIK HAMDA GIPOXOLESTERINEMIK TA'SIR SAMARADORLIGI</i>	5
<i>Atamuratova F.S.IBN SINO SHIFOKOR AXLOQI HAQIDA</i>	7
<i>Azizov A.A. O'ZBEKLARDA ANIMALOTERAPIYA: ETNOGRAFIK QAYDLAR TAHLILI</i>	8
<i>Biykuziyeva A.A., Muxiddinova F.M, Sodikova N.S., Turdialiyeva Sh.U. IBN SINO TA'BLIMOTIDA BADAN TARBIYA TADBIRI – DAVOLOVCHI JISMONIY TARBIYA TO'G'RISIDA</i>	9
<i>Bo'riyev O., Iskandarov Sh. ABU RAYHON BYERUNIYNING ASARLARIDA ZARDUSHTIYLIK BILAN BOG'LIQ QARASHLAR</i>	10
<i>Bo'riyev O., Iskandarov Sh. «HUDUD UL-OLAM» VA UNDA QASHQADARYO VOHASI SHAHARLARI TAVSIFI</i>	12
<i>Ergasheva N.O. BO'G'IM KASALLILARNI DAVOLASHDA APITERAPIYANING O'RNI</i>	14
<i>Fayzullayeva O.U., Nazirtashova R.M. QANDLI DIABET KASALLIGI VA UNI DAVOLASHDA TOPINAMBUR O'SIMLIGIDAN FOYDALANISH</i>	15
<i>Ganijonov H. THE ROLE OF BEHAVIOR IN THE EARLY DETECTION OF SCHIZOPHRENIA</i>	16
<i>Hyangmi Gavart_KOREAN MEDICAL BOOK REPORT IN EUROPE</i>	17
<i>Jumanazarov X.S. O'ZBEK XALQINING TABOBAT AN'ANALARI TARIXI</i>	18
<i>Kim Taewoo THE EMERGENCE OF NEW TRADITIONAL ACUPUNCTURE PRACTICES IN KOREAN MEDICINE: A HISTORICAL AND ANTHROPOLOGICAL APPROACH</i>	20
<i>Mahmaraimov Sh.T., Soatova M.B. XONDROITIN SULFAT VA CENTELLA ASIATICA EXTRACTINI BIRGA QO'LLAGANDA TIZZA BO'G'IMI ARTROZIDA OG'RIQQA QARSHI TA'SIRINI O'RGANISH</i>	20
<i>Mahmaraimov Sh.T., Chutboev B.R., Choriev M.Yu. CENTELLA ASIATICA EXTRACTINING TIZZA BO'G'IMI ARTROZIDA YALLIG'LANISHGA QARSHI TA'SIRINI O'RGANISH</i>	21
<i>Maxmudov L.Yu. TIB QONUNLARIDA KASALLIKLAR, ULARNING ASOSIY SABABLARI VA KO'RINISHLARI HAQIDA YORITILISHI</i>	22
<i>Maxsumov Sh.M., Zayseva O.A. O'ZBEKISTON FARMAKOLOGLARINING FITOTERAPIYA RIVOJIGA QO'SHGAN HISSASI</i>	24
<i>Nazarbaiuly B. BASICS OF TRADITIONAL MEDICINE</i>	25
<i>Niyozova N.S. QADIMGI SHARQ TIBBIYOTINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI</i>	26
<i>O'tayev G'G' . YUQUMLI KASALLIKLARNING RIVOJLANISHIDA IBN SINO AMALIY MEROSINING O'RNI VA AHAMIYATI</i>	27
<i>Orazgalieva M.T. Aimagambetov M.Zh., Akbayeva M.M., Orazgalieva M.T., Shortombayev A.A., Yermukhambetov B.Y. ALGORITHM OF PROACTIVE THERAPY OF HEMOSTASIS DISORDERS IN PATIENTS WITH MECHANICAL JAUNDICE IN THE INTRA - AND POSTOPERATIVE PERIOD</i>	29
<i>Qosimjanova N. A., Raximova X.A. ABU ALI IBN SINO TA'LIMOTIDA FARMASEVTIKA</i>	30

yanada kengroq miqyosda jalb qilish ishning ommaviylik xususiyatini oshirish barobarida imkoniyatlar diapazonining ko'lamini oshiradi.

Shuning uchun ham ma'naviy-tarbiyaviy ishlarni davolash-profilaktika muassasalarida targ'ib va tashviq qilish hamda amaliyotini ta'minlashda asosiy vositalardan biri sifatida ko'p sonli tibbiy hamshiralar faoliyati bilan qshib olib borilishini tashkil qilishni kuchaytirish ijobiy natijalar berishi barcha shu soha rahbarlarining e'tiborida bo'lishi lozim.

Sohaning samaradorligini oshirish maqsadida:

1. Davolash ishlari va sog'lom turmush tarzini omma o'rtasida keng joriy qilishning tarkibiy qismi sifatida manaviy-ma'rifiy ishlarni muvofiqlashtirish, uning amaliyotini ta'minlash, nazorat qilish maqsadida barcha viloyat boshqarmalarida va tuman markaziy shifoxonalarida shuningdek, sog'liqni saqlash tizimining barcha bo'linmalarida rasman manaviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha mutasaddilarni tayinlash. Mutasaddilikni Boshqarma va bo'linmalarda birinchi rahbarning o'rinbosarlaridan biriga yuklash ham mumkin. Mazkur ishlarga jalb qilinganlarni moddiy jihatdan rag'batlantirish imkoniyatlarini topish.

2. Ma'naviy-ma'rifiy ishlarni muvofiqlashtirish, uning amaliyotini nazorat qilish, natijalarini tahlil qilish hamda monitoringini olib borish, yuqori tashkilotlarga bu haqda hisobot berish, samarali ishlarni ommalashtirish vazifalarini ta'minlash maqsadida ushbu yo'nalish faoliyati bilan bog'liq xodimlarni Sog'liqni saqlash vazirligi shtat jadvali tarkibiga rasman kiritish.

3. Sog'liqni saqlash tizimidagi tashkil qilinadigan barcha ommaviy-madaniy ishlar va shu yo'nalishdagi qo'rik tanlovlar, barcha ommaviy axborot vositalarining faoliyatini milliy mafkura va sog'lom turmush tarzi tamoyillarini keng targ'ib qilish, ko'lamini, samaradorligini oshirish hamda natijalarni tahlil qilib, ularni muvofiqlashtirish, monitoringini olib borish maqsadida vazirlikning «Vazirlikning ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish, davlat tili to'g'risidagi qonun hujjatlariga rioya etilishini ta'minlash masalalari bo'yicha maslahatchi» xizmati hujjatlariga muvofiqlashtirish.

4. Ma'naviy-tarbiyaviy ishlarni davolash-profilaktika muassasalarida targ'ib va tashviq qilish hamda amaliyotini ta'minlashda asosiy vositalardan biri sifatida ko'p sonli tibbiy hamshiralar foliyati bilan qo'shib olib borishni tashkil qilish maqsadga muvofiq keladi.

OLIIY O'QUV MUASSASALARIDAGI TALABALARNI SOG'LOM TURMUSH TARZIGA RIOYA QILISHI BO'YICHA SO'ROVNOMA TAHLILLARI

Ahmedova D.Sh., Toxtamuratova Z.Sh., Rayimberdiyev E.D

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Tadqiqot maqsadi. Oliy o'quv muassasalari talabalarini sog'lom turmush tarziga rioya qilishini o'rganish.

Tadqiqot materiallari va usullari. Tadqiqotda 110 ta talabalar qatnashdilar, ushbu qatnashchilarga maxsus tuzilgan 12 ta savoldan iborat bo'lgan so'rovnomaga ixtiyoran javob berishi taklif qilindi. So'rovnomada asosan ovqatlanish tartibiga va jismoniy faollikning darajalariga urg'u berilgan. So'rovnoma yig'ish jarayoni online hamda offline formatda o'tkazildi. Online so'rovnomadan 90 ta talabalar o'tishdi, oflayn ko'rinishidan esa 20 ta. To'ldirish jarayonida talabalar o'zining yoshi, jinsi, vazni va bo'yini ko'rsatib o'tishdi.

Natijalar. So'rovnomadan o'tgan talabalar orasida 35 ta (32%) erkak, 75 ta esa (68%) ayol, o'rtacha yoshi $22,34 \pm 2,12$ chiqqan. 17% (19 ta respondentlar) 1-2 kurs talabarlari, 72% (79) - 3-4, 11% (12) - 5-6. Tana vazni indeksi (TVI) ko'rsatkichlari analizlarida aniqlandi: normal vazn 54%, ozg'inlik - 6%, ortiqcha vazn - 28%, semizlikni I darajasi - 12%. Talabalarining javoblarini hisoblashda quyidagi natijalar olindi.

«Inson salomatligi nimaga ko'proq bog'liq?» savoliga respondentlar quyidagi javoblarni belgilashdi: "Irsiyatga" - 0%, "Tibbiy yordam sifatiga" - 0%, "Atrof muhit holatiga" - 0,6%, insonning o'zi va uning turmush tarziga - 97,8%, boshqa javoblar - 1,6%.

«Sogʻligʻingizni mustahkamlash uchun turmush tarzingizda quyidagi tamoyillardan qaysi biriga amal qilasiz?» savoliga talabalar 33,5% «Jismoniy tarbiya», «Diyeta» - 1%, «Yurish» - 56,8%, «Hech qaysi tamoyillarga amal qilmayman» - 8,4% javobini tanlashdi.

Ovqatlanish toʻgʻrisidagi savollarga talabalar 42,6% toʻgʻri va regular ovqatlanishga harakat qilayotganliklari, 10,3% koʻp vaqt tushliksiz qolib ketayotganliklari, 45,6% esa ovqatlanish ratsioni toʻgʻrisida oʻylanib koʻrmaganliklari haqida javob berishdi va boshqa javoblar 1,5%.

«Oʻqish jarayonida jismoniy faolligingiz qanday?» faqatgina 5,9% talabalar hafta davomida intensiv yuklamalarni (trenajor zallarida mashqlar, stadionda yugurish, yotoqxonada maydonlarida sport oʻyinlari) bajarishga harakat qilayotganliklarini belgilashdi. 36,8% respondentlar oʻzlarining koʻp vaqtlarini dars vaqtda va kompyuter oldilarida oʻtirgan holatida oʻtkazishlari haqidagi javobni belgilashdi. 57,3% talabalarida esa oʻrta darajadagi jismoniy faollik.

«Kun davomida qancha vaqt transportda yurasiz?» savoliga talabalar «10-20 daqiqa» - 23,5%, «30-40 daqiqa» - 19,1%, «1 soatdan koʻproq» - 30,9%, «pioda yuraman» - 26,5% javoblarini belgilashdi.

Qanchalik hafta davomida jismoniy faollik bilan bogʻliq boʻlgan ishlarni bajarishga toʻgʻri kelayotganlik savoliga talabalar 51,5% «tez-tez», «kamdan kam» - 10,3%, «Bazida» - 38,2% deb javob berishdi.

Soʻrovnoma talabalarining oʻquv yili davomida kasallanish chastotasi va ularning oʻqish faoliyati toʻgʻrisidagi savollar ham kiritilgan. 69 ta talabalar (63%) yil davomida 1-2 marta, 35 tasi (32%) - 3-5 marta, 5 martadan koʻproq - javobini 6 tasi (5%) belgilashdi. Talabalar oʻz oʻqish faoliyatini qay darajada belgilashadi degan savoliga, faqatgina 38% (42 ta odam) «yaxshi» deb javob berishdi, koʻpchiligi esa 68 tasi (62%) «qoniqarli» deb belgilashdi.

Xulosa. Bundan kelib chiqib, olingan natijalar asosida shunday xulosalarni qilish mumkin:

1. Talaba yoshlari orasida yuqori chastotali tarqalgan gipodinamiya va ovqatlanish rejimini buzilishi kuzatilmoqda.

2. Jismoniy faollikni pastligi talabalarda noinfektsion kasalliklarni kelib chiqishiga sabab boʻladi, hamda oʻqish faoliyatini pasayishiga olib keladi.

DIABETNING DITIZON MODELIDA UMUMIY LIPIDLAR DARAJASINI OʻSIMLIGI EKSTRAKTINING GIPOLIPIDIMIK HAMDA GIPOXOLESTERINEMIK TAʼSIR SAMARADORLIGI

Allayeva M.J., Achilov .D.D.

Toshkent tibbiyot akademiyasi, Toshkent

Mavzusining dolzarbligi. Hozirgi kunda Galega officinalis L. oʻsimligi ekstraktining gipoglikemik va gipolipidimik taʼsir samaradorligi boʻyicha bir qancha izlanishlar olib borilmoqda. Biroq oʻsimlikning gipolipidimik hamda gipoxolesterinemik taʼsiri kam oʻrganilgan. Shuni inobatga olib, ilk marotaba aynan shu oʻsimlikning qandli diabetning turli modellarida gipolipidimik hamda gipoxolesterinemik xususiyati α -lipoy kislotasi bilan solishtirilib oʻrganildi.

Qandli diabetning tibbiy-ijtimoiy ahamiyati kasallikning ogʻir asoratlari, yuqori darajadagi nogironlik va oʻlim soni bilan izohlanadi. Shu sababli giperlipidemiya hamda giperxolesterinemiyani davolash maqsadida maxalliy oʻsimliklar asosida olingan dori vositalarining farmako-toksikologik xususiyatlarini oʻrganish muhim ahamiyat kasb etadi dorivor echki oʻti ekstrakti glyukoza konsentratsiyasini, glikirlangan gemoglobinni, umumiy xolesterin miqdorini kamaytiradi, yuqori zichlikdagi lipoproteinlarda oqsillar miqdorini oshiradi. Tajribada Galega officinalis L. oʻsimliklari ekstraktining α -lipoy kislotasi bilan solishtirilib oʻrganildi gipoglikemik taʼsir mexanizmlarini ochib berish, shifoxonagacha boʻlgan tadqiqotlarini amalga oshirish va tibbiyot sohasiga tadbiiq etish alohida ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi. Galega officinalis l. hayvonlar organizmdagi gipolipidemik taʼsiri oʻrganish va uni tibbiyot amaliyotiga tadbiiq etish.